

Neked írták, rólad szól, a te könyved a Sirály!

Ezzel a mottóval — jelszóval és célkitűzéssel — indult útjára 1968-ban az úttörők sorozata, s minden kötetben megtalálható azóta is ez a mondat. Valóban azzal a céllal készültek a Sirály könyvek, hogy a mai gyerekeknek a mai életet mutassák meg.

A Sirály könyvek nem tesznek különbséget a két nembeli gyerekolvasók között, egyaránt valók fiúknak és lányoknak. Megkötésük csupán egy: a magas irodalmi mérce. Gyerekeknek önmagukról, a környező világról, az őket foglalkoztató etikai, erkölcsi problémákról ugyanis csak a leghitelesebben szabad és lehet írni.

A Sirály könyvek a zsebkönyvek mintájára készülnek, kisformátumúak, papírkötésűek, külső formájukat, illusztrációikat elismert könyművészek készítik. A kötetek hátsó táblaboritóján fénykép és rövid életrajz mutatja be szerzőt.

Célját, tematikáját tekintve a sorozatnak szinte minden kötete kínálkozik a nevelőmunka színesebbé tételére, tehát leginkább az osztályfőnök és a mozgalmi vezető tudja felhasználni mindennapi munkája során. Emberi tulajdonságok — jök és rosszak — vannak irodalmian, élethű, gyakran előforduló helyzetekben megfogalmazva, ezért kiválóan alkalmasak az indirekt nevelésre.

Egy-egy kényes helyzet megértésére bizonyára célszerűbb akárcsak egy rövid részlet felolvasása számos „erkölcsi prédikációnál”, amit egyébként is joggal unnak gyermekeink, mert elég gyakori, ezért ritkán hatásos.

Élénk fantáziájú gyermekeinket jobban és mélyebben megérinti a szép irodalmi példa, mint a legjobb szándékú tanári intelem. Élünk hát ezzel a lehetőséggel! Ráadásul hálás dolog, nem kell a zsörtölődő, mindig dorgáló szerepet vállalni, megteszi helyettünk a maga sajátos eszközeivel — és hatásosan — az irodalom, és még annak is örülnek a gyerekek, hogy felolvassunk nekik.

Természetes nem szükséges minden alkalommal a konkrét osztály- vagy egyéb közösségi példa, erkölcsi tulajdonságok kialakításával éppen akkor felmerülő problémák nélkül is foglalkozunk, a különböző helyzetek, cselekedetek veszélyeire felhívjuk a figyelmet megtörténtük nélkül is.

Felhasználási javaslatok:

— aktuális részeket felolvasása (utána célszerű javasolni, hogy az egész osztály olvassa el a könyvet);

- tudatosan, előre kiválasztott tanulóval elolvasatni, a regényt, aki beszámol róla a közösségnek;
- minden tanuló olvassa el a kijelölt könyvet, vagy könyveket, utána rendezzünk vitát — helyes ha előre megadott kérdések alapján történik (pl. Ilyenek vagyunk?, Nem így tettem volna!);
- klubszerű foglalkozás keretében egyes szerepek kiosztása és pl. „Te mit tennél az ő helyében?” főkérdéssel átformálva eljátszani;
- nagyon hangulatos, játékos vetélkedők összeállításához is alkalmas a sorozat (vetélkedőnként 4—5 művet vegyünk alapul — erkölcsi tartalmak szerint összeválogatva);
- klubdelutánon, nagyobb szabású szakköri foglalkozáson „bíróági tárgyalást” rendezhetünk; az egyes hősök klubtagok, vagy „vádoltak”, s parlamentáris keretek közt ők válaszolnak a feltett kérdésekre, amelyek nyilvánvalóan az egyes könyvek erkölcsi mondanivalójával kapcsolatosak, de érintik az adott közösségben felmerülő ilyen jellegű problémákat is. A gyerekek aligha jönnek rá, hogy a játék közben komoly erkölcsi ítéleteket mondanak ki, saját jellemük is formálódik, lényegében a maguk véleménye alapján játszzák el az egyes szerepeket, situációkat.

A pedagógus jó lélektani felkészültségétől, tanítványai személyiségétől függ, hogy milyen módszert talál célszerűnek, az fenti javaslatok sorát a pedagógusok leleményessége számos új módszerrel bővítheti.

Az alábbiakban a megjelent Sirály könyvek nagyon rövid, főleg erkölcsi mondanivalójú (és kevésbé cselekmény-történeti) ismertetését adjuk. Ki-ki válassza ki a neki legmegfelelőbbet, a gondjaira bízott kis közösség szempontjából legfontosabbat.

Borbás Mária: Tél Budán

Budapesten játszódik a háború utolsó szakaszában, a főhőssel együtt — aki 12—13 éves kislány — részt veszünk Buda felszabadulásában. Példát ad barátságról, emberségről, helytállásról.

Vidor Miklós: Kék korlát

1947-ben játszódik. Szereplői gyerekek a vándorcirkusból és egy kisvárosból. Szembekerül-

nek a felnőttek világával, számos csalódás éri őket, de az igazi barátság erőt ad a felnőtt felelősségvállaláshoz. Megható gyerekszerelme is szép példát találunk a kötetben.

Vidor Miklós: Dupla vagy semmi

Felnőtt-gyerekkonfliktusok, iskolai problémák, családi bonyodalmak összefonódása — mint az életben. Látszat részmegoldások, a felelősségvállalás elodázása —, de mindenki eljut a következtetéshez: a legnehezebb helyzetben is megoldást hoz az őszinteség.

Gergely Márta: Többsincs osztály

A VIII. osztályos főhősök elhatározzák, hogy megírják osztályuk történetét. Ez nem sikerül nekik, de közben átesnek a felnőtté érés első fokán. Számos jellegzetes szituáció fogalmazódik meg a történet során a tanár-diák viszonyra és a felnőtt-gyerek kapcsolatokra, az őszinteségre és barátságra.

Bálint Ágnes: Szeleburdi család

Vidám, tréfás, állat- és növénykedvelő család története. A 12 éves Laci naplóján keresztül ismerjük meg — sok szülő tanulhatna belőle, főleg gyerekismeretét.

Gerő János: A Duna foglyai

Egy Duna-menti úttörőtáborozás története — szépségeivel és veszélyeivel együtt. Felnőtt, gyerek egyaránt sok, előre nem látható esetet kerülhet el, okulva a könyvön.

Földes Péter: Találkozás a föld alatt

A felszabadulás idején játszódó történetből sok jellemnevelő, példamutató mozzanatot lehet kiemelni. Kiderül az is, hogy a jószándék nem mindig menti esetleges meg gondolatlan cselekedeteinket, de legkisebb áldozat is komoly segítséget jelenthet.

Jakovlev, Jurij: Érclovás a város felett

Nagy lélektani és pedagógiai ismerettel, háttérrel gyerekszeretettel és irodalmi igényességgel megírt novellák gyűjteménye. Sok fajta gyerekjellemből rajzolódik ki, hasznos nevelési példákat ragadhatunk ki, belőle magukra ismerhetnek a gyerekek.

Kántor Zsuzsa: Csacsifej

Négy történet — a mai iskolából, a mai úttörők életéből: hogyan lesz valaki hős, milyen érzés „lőgni”, milyen az, ha valaki visszaél úttörőtársai bizalmával, de szól arról is a pedagógus író, hogy milyen egyszerű dolog egymáson segíteni.

Kántor Zsuzsa: Kulipintyó

Gyerekszínek az úttörőéletben — néha meglepő hatással. Az őrsi élet sok vidámsággal, a

mai gyerekek — iskolai és mozgalmi — élete, tevékenysége.

Katkó István: Történelmi társberlet

A háború után nagyon lassan áll helyre a rend. Sérült lelkű fiatalok kerülnek össze, jó barátsággal segítik egymást. Természetesen a kamaszbecsület sok nehézségen átsegíti őket, bár nem mindegyikük marad töretlenül a makulátlan jellem útján.

Mándy Iván: Csutak színre lép, Csutak és a szürke ló, Csutak a mikrofon előtt

A gyereklélek minden rezdülését kitapintja az író: az önmaga és környezete felfedezésétől a barátságon, néha csak területi és „becsületbeli” összetartáson és tartozáson keresztül, az önbizalom hiányán és túltengésén át a szereplési és feltűnési vágyig, a kezdődő gyerekszerelme — talán csak rokonszenv-jelentkezésig. Nagyszerű példákat látunk a lakóhelyhez való kötődésre, az iskola becsületét védő — ha nem is nagy horderejű, de az egyén szempontjából feltétlen — bátor helytállásra, a gyerekek egyedüllétére, szeretet-igényére és szeretetadakozására. Az ember úgy érzi, — ez a gyakorlati pszichológia.

Hochheimer: Hó és parázs

A háborúban lelkileg megsérült különböző nemzetiségű és fajú gyerekek élnek együtt. Szívükben gyűlölet él a szenvedéstől. Vajon az egészséges barátságok, szép gyerekszerelmek, szebb élet utáni vágy erősebb-e jogosnak látszó, de helytelen gyűlöletüknél? A tiszta érzelmek erejére látunk szép példákat.

Ismeretlen ismerősök

Gyereksorsok és jellemek a világ minden tájáról. Magára hagyott, társtalán gyerekek, elkenyézett, s talán ezért boldogtalan gyerekek, szegény, de az apai szeretettől boldog gyerekek, más körülmények, más sorsok, de mind-mind mai gyerekek élete.

Aubry, Cecil: Poly

Gyerekbarság, kalandvágy, köteleességtudás, és a legnemesebb értelemben vett hobby összekötése, felnőtt-gyerekkonfliktus kedves, izgalmas történet keretében.

Sulbóf József: A nagy mutatvány

Félelem és annak leküzdése, önfeláldozás, siker, őszinte szeretet és ragaszkodás, nemes jellem és önző érdek rajzolódik ki a megható történetben.

Hárs László: Majd a gyerekek, Igazán gyerekjáték, Ezek a pesti gyerekek

A felszabadulás előtti időtől kezdődik a cselekmény, s a trilógia alig több, mint fél év

alatt játszódik. Főhősei gyerekek, akik felnőtt emberként vesznek részt komoly feladatokban. Barátság és bátorság, leleményesség és ártatlan naivság, őszinte segíteni akarás és örömszerzési vágy, játékoság és áldozatvállalás nagyszerű példái váltakoznak a történelmi körülményekből és az életből adódó negatív példákkal.

Kiss Dénes: Kányadombi indiánok, Az utolsó indián nyár

A felszabadulás utáni évek fiataljainak reális-romantikus életéről, az úttörőmozgalom kezdeiről, falusi, népi szokásokról és a vele járó veszedelmekről, de a komoly próbát kiálló barátságról, az őszinte segíteni akarásról is szól a szerző az első kötetben. A másodikban alap-gondolatait folytatja tovább, de kibővül az első szerelem élményével, a felelősségre ébredés gondolatával is.

Kasszil, Lev: Ófensége nyaral

Egy vidám artyeki úttörőtáborozás története során a szerző sok mindent elmond a barátságról, egymás gondjaiban való osztozásról, leleményességről, sőt, az internacionalista szellemről is.

Kästner, Erich: Emil és a detektívek

Becsület, bátorság, ötletesség, bizalom, őszinteség — csupa nemes tulajdonságokra találunk példát ebben a kedves és nagyon népszerű regényben.

Deák Ferenc: Zsivány

A gyerek meg nem értése, helyzetek félre-magyarázása gyakran okozza az eltávolodást, esetleg elvadulást is. Pedig mennyi szeretet van ezekben a gyerekekben, s mennyire vágyunk a jó szóra ők is. Számtalanszor előfordul az életben — a regényben művészi en van leírva.

Németh István: Vadalma

Városi kislány falun — számos jellegzetes problémát vet fel: másfajta környezet és életritmus, másfajta szokások és kötődések, ennek kapcsán másfajta jellemek kibontakozása.

Petrovác István: Szombatra péntek

A felszabadulás idején, az összekuszálódott felnőttvilágban egy csoport fiatal szinte elzárva a világtól, felnőtt ember tud lenni, az egymásra utaltság, az egymásért való felelősséget, az elzártág az önállóságot alakítja ki bennük.

Nagy Katalin: Legfeljebb három pojon

Gyerekcsínyek az úttörőéletben — néha meglepő hatással. Az őrsi élet sok vidámsággal, a mai gyerekek — iskolai és mozgalmi — élete, tevékenysége.

Szántó Tibor: A Denevér-kastély

Ritka nagy művészettel megírt jellegzetes mai fiatal-probléma; hogyan lehet híressé lenni? Ez a vágy gyakran felelőtlenségekre, sőt tragédiába hajszolja a gyerekeket, más alkalommal nagyszerű tettekre sarkallja őket. Közben rádöbbenek: a felnőttvilág se nem jó, se nem rossz, hanem az erkölcs és az emberség törvénye szerint vannak benne jók és rosszak is.

Kiss József László: Jó szelet, kapitány!

Vidám vízi táborozás ember, ill. gyerekpróbáló szerepe. Helyes kapcsolat a mozgalmi vezető — aki tanár is — és az úttörő — aki gyerek is — között. Kötelesség és játékoság, hiúság és becsület, lustaság és adott szó kerülnek szembe igen élethű helyzetekben. Közben számos táborozási tapasztalatot átad a pedagógus szerző.

Erdős László: Kényszerleszállás

A fantasztikus kalandregény hősei mai gyerekek, akik egy időgép segítségével a nem rég múltba jutnak. Így szembeesítődik — gyerek-szemmel — a jelen és a múlt.

Colette Viver: Sarkcsillag

Egy párizsi fiú tengerparti nyaralása kapcsán az író sok példát sorakoztat fel az igazi barátságra, a nehéz helyzetekben való helytállásra, az őszinte segítőkészségre és nem utolsósorban a bátorságra, de nem a „vagánykodásra”. A szülők iránti mély, gyermeki szeretet is kirajzolódik.

Meindert DeJong: Kerék az iskolán

Az összefogás, egymás segítése, a közös akaráás, a legnehezebb feladatok megoldására is képes. A felelőtlenség, ha jószándék is a rugója, veszélyes. Ilyen komoly erkölcsi tanulságok levonására késztet az író.

Megay László: A foglyot etetni kell

Budapesti gyerekek nyomorúságos-romantikus élete a háború utáni években. Felelős-e a kislány apja tetteiért — veti fel a kérdést az író. Életrevalóság és a veszély nem érzékelése, gyermeki kegyetlenség és igazi jószívűség, roszszaság és őszinte segítőkészség váltják egymást a kötet lapjain.

Jacsejkin, Jurij: A mi titkaink

Ügyes pedagógiai irányítással játékosan a legnehezebb feladatokat — mint pl. a lustákat tanulásra serkenteni — is meg lehet oldani. Közben számos nemes emberi tulajdonság kialakulását is elősegítheti a pedagógus.

Vörös Károlyné

Petőfi Sándor:

ANYÁM TYÚKJA

A családi életről, a hazai tájról, a hazáról szólnak a Petőfi-versek.

Néhány vers már az iskolás könyvekből is ismerős, vagy majd ott bukkan fel újra.

A válogatás jó útjelző a további Petőfi-versek felé. Kass János megragadó rajzai segítik átélni a versek lírai hangulatát.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1972.)

Arkagyij P. Gajdar: Iskola

A regény hőse az ifjú Gajdar. Iskolájában a diákok forradalom hatására leveszik a falról a cár és a cárné képét. A diákok is pártokba tömörülnek. Az ifjú Gajdar apja hatására rájön, hogy a sok párt és mozgalom közül mely az igazi. Apját kivégzik. Apjától örökölt pisztolyával nekivág a nagyvilágnak. Gyerekfejjel, tagja lesz a Vörös Hadseregnek. Életének eről az izgalmas, mégis szép korszakáról szól

a könyv, amelynek új kiadását Éh Sándor ilusztrálta.

(Móra Könyvkiadó — Kárpáti Kiadó. Budapest — Uzsgorod, 1972.)

Jurij Jakovlev: Megyek az orrszarvú után

Sok ember barátokzik kutyával, macskával, tart díszhalakat, galambokat. Nagyon kevés az olyan ember, aki orrszarvúval barátokzik.

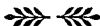
A második Alexej Bocsarov ilyen ritka barátságot kötött az állatkert orrszarvújával. Eről szól Jakovlev könyve, melyet F. Györffy Anna színes rajzai díszítik.

(Móra Könyvkiadó — Kárpáti Kiadó. Budapest — Uzsgorod 1972.)

Einstein—Infeld: Hogyan lett a fizika nagybatalom

A világ egyik legnagyobb elméleti fizikusának egyetlen ismeretterjesztő műve, amelyben a fizikai elméletek születését, hanyatlását és az új eszmék feltűnését és kibontakozását mutatja be.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1971.)

Előfizetőinkhez!

A Módszertani Közlemények Kiadóhivatala kéri előfizetőinket és az előfizetni szándékozókat, hogy jelentkezzenek előfizetési igényeikkel; hogy a lapot zavartalanul küldhessük.

A még esetleg hátralékban levő előfizetőinket kérjük, hogy hátralékukat sürgősen egyenlítsék ki. Kívánságra átutalási postautalványt küldünk. Rózsaszínű postautalványon is lehet befizetni!